

LEERPLAN SECUNDAIR ONDERWIJS

Vakken: TV Tuinbouw 18 It/w
PV Praktijk tuinbouw
PV/TV Stage tuinbouw
Specifiek gedeelte

Studierichting: Bloemsierkunst

Studiegebied: Land- en tuinbouw

Onderwijsvorm: BSO

Graad: derde graad

Leerjaar: derde leerjaar

Leerplannummer: 2013/020
(vervangt 2004/188)

Nummer inspectie: 2013/869/1//V tot geldig referentiekader
(vervangt 2004 / 188 // 1 / R / SG / 1 / III7 // D/)

Go!2020
samen dromen
vormgeven

GO! onderwijs van de
Vlaamse Gemeenschap

INHOUD

Inhoud	1
Visie	2
Gebbruiksaanwijzing	2
beginsituatie	4
Lessentabel	5
algemene doelstellingen	6
Kerncompetenties.....	6
Leerplandoelstellingen / leerinhouden	7
Pedagogisch-didactische wenken	15
Algemene pedagogisch-didactische wenken	15
VOET	15
Het open leercentrum en de ICT-integratie	16
Minimale materiële vereisten	19

VISIE

De studierichting Bloemsierkunst richt zich tot leerlingen die niet enkel een ruime interesse hebben voor het verwerken van bloemen en planten en het gebruik ervan voor decoratiedoeleinden, maar eveneens belangstelling hebben voor alle mogelijke creatieve toepassingen die rechtstreeks of onrechtstreeks verbonden zijn aan decoratieve toepassingen met plantaardige en niet plantaardige materialen.

Deze opleiding bereidt leerlingen voor op tewerkstelling met betrekking tot groendecoratie, bloembinden, decoratie met sierplanten in binnen- en buitenruimten (standenbouw, tuinen, versiering van ruimten, enz.), plantenverhuur, adviseur in tuincentra, enz. De leerlingen zijn taakgericht en na hun opleiding onmiddellijk inzetbaar op de arbeidsmarkt.

De geïntegreerde opleiding omvat het verwerkingsproces van vooral sierteeltgewassen en het gebruik van de gekweekte planten als decoratie en het ontwerp en onderhoud van creaties. Hierbij wordt aandacht gegeven aan het gebruik van duurzame materialen. Het hoofdaccent van de opleiding ligt echter op de creatieve toepassingen rechtstreeks of onrechtstreeks gelinkt aan groendecoratie.

In de opleiding wordt ook aandacht besteed aan communicatieve vaardigheden, kwaliteitsbewustzijn, zelfstandigheid, verantwoordelijkheidszin, doorzettingsvermogen en zin voor initiatief en creativiteit. Deze sleutelvaardigheden kan men zien als elementaire ondernemingszin die elke werknemer of startende zelfstandige nodig heeft in de uitoefening van zijn job.

Tijdens praktijkoefeningen, projectwerk en stages doen leerlingen ervaring op met hun toekomstige werkomgeving. Vooral tijdens de stage kunnen leerlingen hun competenties uitbouwen, verder ontwikkelen en toetsen aan reële omstandigheden en de arbeidsmarkt leren kennen.

Een goede samenwerking met externe partners zoals: bloemenwinkels en tuincentra, opleidingscentra, proefcentra, vakorganisaties... biedt een meerwaarde voor een kwaliteitsvolle opleiding.

GEBRUIKSAANWIJZING

Statuut

Een school wordt door de overheid gefinancierd of gesubsidieerd. In ruil daarvoor bewijst ze dat een behoorlijk studiepeil wordt nagestreefd en bereikt wordt bij de leerlingen. Het leerplan is een middel voor de overheid om na te gaan of de school aan deze kwaliteitseisen voldoet. Daarom dient de school goedgekeurde leerplannen te gebruiken.

Het leerplan fungeert m.a.w. als een juridisch-inhoudelijk contract tussen de overheid en de school of de inrichtende macht. Het is het officiële en bindende basisdocument waarvan de leraar uitgaat bij het vormgeven van zijn onderwijspraktijk.

Globaal concept van het leerplan

Dit leerplan is uitgewerkt voor het 3e leerjaar van de 3e graad BSO, studierichting Bloemsierkunst.

Het leerplan is zeer open uitgewerkt zodat de leerkracht de evoluties in de betrokken sector op de voet kan blijven volgen. Hiertoe werden de kerncompetenties vertaald in operationele leerplandoelstellingen. Aan de hand van deze doelstellingen kan elke school zelf een lessenspakket samenstellen. Dit betekent dat de school de leerplandoelstellingen kan clusteren in grote coherente delen. Hiermee wordt het stimuleren van het beleidsvoerend vermogen beoogd. Tevens kan dit concept leiden tot het uitschakelen van overlappingen van leerdoelen.

Het wekelijks lessenrooster

Tegenover elk structuuronderdeel staat per school een wekelijks lessenrooster.

Het wekelijks lessenrooster omvat de vakken van de basisvorming en het specifiek gedeelte, en eventueel een complementair gedeelte (complementair aanbod dat de school of zelfs de leerling kiest).

Dit leerplan omvat het specifiek gedeelte van de studierichting Bloemsierkunst, 3e leerjaar van de 3e graad BSO. Er wordt geen lessenrooster opgenomen aangezien de overheid de scholen de ruimte geeft om zelf te bepalen hoeveel uren zij nodig hebben om de leerplandoelstellingen te realiseren. De scholen dienen wel rekening te houden met het feit dat minimum 28 lesuren door goedgekeurde leerplannen moeten ingevuld worden.

Voor de omvang van het specifiek gedeelte moet de school in eerste instantie een voorafname doen voor de realisatie van de vakken van de basisvorming. Het resterend gedeelte kan dan volledig besteed worden aan het specifiek gedeelte. Het is de verantwoordelijkheid van de school om zelf een lessentabel op te stellen en deze ter beschikking te houden van de overheid.

De leerplandoelstellingen uitgewerkt op basis van de kerncompetenties

Per kerncompetentie worden leerplandoelstellingen geformuleerd. Deze doelstellingen geven informatie over kennis, vaardigheden en attitudes waarover een leerling dient te beschikken om die bepaalde kerncompetentie te verwerven.

De doelstellingen zijn zo operationeel mogelijk geformuleerd en dienen als basis bij de evaluatie van de leerlingen.

Wenst de school/een leerkracht zicht te krijgen op de verworven competenties van de leerling dan dient zij/hij rekening te houden met de evaluatie van de verschillende doelstellingen die aan één competentie verbonden zijn.

Realisatie van de leerplandoelstellingen

Het uitwerken van leerinhouden zal het voorwerp uitmaken van vakgroepwerking. Hierbij vertrekt de vakwerkgroep vanuit de doelstellingen die uitgeschreven werden in het leerplan. Er wordt op gelet dat er ruimte is voor 'eigen inbreng' van de leraar. De leerinhouden zullen verdeeld worden onder de leraar in functie van de bekwaamheidsbewijzen, de specialisatie, de vooropgestelde onderwerpen en uitwerking. Die verdeling zal per leraar opgenomen worden in het jaarplan en ter beschikking worden gesteld aan de inspectie. Elke individuele leraar zal dan op basis van het jaarplan en in overleg met de vakwerkgroep een jaarvorderingsplan maken.

Het jaarvorderingsplan helpt de leraar bij zelfcontrole en reflectie op de realisatie van het leerplan. Dit gebeurt in verticale en horizontale afstemming met vakcollega's. Een leraar kan steeds nagaan welke doelstellingen reeds gerealiseerd werden, welke niet en welke de reden hiervoor is. Op het ogenblik dat de reden hiervoor duidelijk is kan de leraar en/of de vakwerkgroep bijsturen.

BEGINSITUATIE

De leerlingen die het zevende specialisatiejaar bloemsierkunst aanvatten moeten:

- voldoende gemotiveerd zijn voor deze creatieve, praktische opleiding;
- een gevoel voor esthetiek vertonen.

Kenmerken van een leerling met hoge slaagkansen:

- flinke dosis doorzettingsvermogen;
- grote motivatie, verantwoordelijkheidsgevoel;
- orde, werklust en disciplinair gedrag.

LESSENTABEL

Zoals gesteld bij de situering van het leerplan is het de verantwoordelijkheid van de school om zelf een lessentabel op te stellen en deze ter beschikking te houden van de overheid.

Volgende vakken kunnen opgenomen worden in het specifiek gedeelte:

- TV Tuinbouw;
- PV Praktijk tuinbouw;
- PV/TV Stage tuinbouw.

ALGEMENE DOELSTELLINGEN

KERNCOMPETENTIES

De leerplancommissie heeft kerncompetenties vastgelegd voor de studierichting Bloemsierkunst, 3e leerjaar van de 3e graad van het beroepssecundair onderwijs.

Hierbij wordt een onderscheid gemaakt in algemene en specifieke kerncompetenties. Elke kerncompetentie wordt verder gespecificeerd in verschillende leerplandoelstellingen.

ALGEMEEN

1. Veilig, hygiënisch en milieubewust werken in een professionele omgeving.
2. Commercieel en ethisch denken en handelen rekening houdend met de heersende economische marktsituatie.
3. Verantwoordelijk en zelfstandig handelen binnen een professionele omgeving.
4. Een efficiënte communicatie voeren en in team werken in een professionele omgeving.

SPECIFIEK

5. **Plantenkennis** toepassen in de bloemsierkunst.
6. **Materialen en gereedschap** kunnen benoemen, herkennen en gebruiken.
7. De **kennis van vorm en kleur** toepassen in de bloemsierkunst.
8. Verschillende **technieken** in de bloemsierkunst uitvoeren bij het ontwikkelen van een creatie rekening houdend met verschillende **stijlen en periodes**.
9. Op zelfstandige basis eigentijdse en originele **creaties ontwerpen** met bloemen en planten.
10. **Presentatietechnieken** en compositiemogelijkheden toepassen op creaties in diverse omstandigheden.

LEERPLANDOELSTELLINGEN / LEERINHOUDEN

DECR. NR.	LEERPLANDOELSTELLINGEN De leerlingen kunnen	LEERINHOUDEN
	BC 1: VEILIG, HYGIËNISCH EN MILIEUBEWUST WERKEN IN EEN PROFESSIONELE OMGEVING	
1	zelfstandig taken uitvoeren op een veilige manier, rekening houdend met de verplichtingen inzake veiligheid en gezondheid.	Instructies correct opvolgen Verantwoordelijk handelen Veiligheidsbewust werken De nodige preventiemaatregelen nemen om een veilige werksituatie te creëren
2	problemen melden aan de verantwoordelijke.	Procedures kennen en toepassen m.b.t. het melden van incidenten, ongevallen of gevaarlijke situaties Mogelijke bronnen van gevaar opnoemen en herkennen
3	adequaat optreden in gevaarlijke situaties.	Adequaat reageren in noodsituaties Het nood- en evacuatieplan kennen
4	ergonomisch werken.	De risico's kennen van overbelasting of verkeerde belasting van het lichaam Juiste hef- en tilbewegingen toepassen Hulpmiddelen bij heffen en tillen correct hanteren
5	de arbeidsmiddelen gebruiken volgens de voorgeschreven richtlijnen.	De veiligheidsvoorschriften nauwkeurig toepassen De werking van machines en/of gereedschappen kennen Risico's en beheersmaatregelen van machines en gereedschappen kennen en hiernaar handelen Gebruikt gereedschap veilig opbergen

DECR. NR.	LEERPLANDOELSTELLINGEN De leerlingen kunnen	LEERINHOUDEN
6	producten met gevaarlijke eigenschappen op de juiste manier gebruiken.	Producten met gevaarlijke eigenschappen kennen Hygiënebewust werken Gevaaraanduidingen en gevaarsymbolen op etiketten van gevaarlijke producten lezen en interpreteren De regels in verband met opslag van producten met gevaarlijke eigenschappen kennen
7	milieubewust werken.	Economisch en duurzaam werken Afval en restproducten sorteren

DECR. NR.	LEERPLANDOELSTELLINGEN De leerlingen kunnen	LEERINHOUDEN
	BC 2: COMMERCIEEL EN ETHISCH DENKEN EN HANDELEN REKENING HOUDEND MET DE HEERSENDE ECONOMISCHE MARKTSITUATIE	
8	verschillende toeleveringskanalen vergelijken en beoordelen.	Zoeken van toeleveringskanalen Bezoeken van toeleveringsbedrijven Prijs, leveringsvoorwaarden ... aanvragen Prijsoffertes vergelijken Gerichte en doordachte keuze maken in toeleveringskanalen
9	klantgericht denken en handelen.	Service, advies, nazorg

DECR. NR.	LEERPLANDOELSTELLINGEN De leerlingen kunnen	LEERINHOUDEN
		Elementaire verkoopstechnieken Voeren van promoties Maken van reclame
10	de plant- en materiaalkeuze verantwoorden.	De wensen van de klant Toepassing Prijs en kwaliteit
11	de stock beheren.	Inventariseren Tekorten melden Opslaan van materialen Inschatten van benodigdheden, planten en bloemen
12	in functie van een orderboek de aankopen plannen.	
13	de kostprijs en verkoopprijs van een bloemwerk berekenen.	De prijs voor de klant

DECR. NR.	LEERPLANDOELSTELLINGEN De leerlingen kunnen	LEERINHOUDEN
	BC 3: VERANTWOORDELIJK EN ZELFSTANDIG HANDELEN BINNEN EEN PROFESSIONELE OMGEVING	
14	een werkschema in functie van de timing opstellen.	
15	de verworven competenties binnen een professionele werkomgeving zelfstandig toepassen.	

DECR. NR.	LEERPLANDOELSTELLINGEN De leerlingen kunnen	LEERINHOUDEN
	16 de gepaste attitude hanteren om op een adequate manier in de sector te functioneren.	Taken nauwgezet en zelfstandig uitvoeren Stipt en ordelijk zijn Opdrachten met zin voor verantwoordelijkheid uitvoeren Initiatief nemen Samenwerken Werkinzicht hebben Flexibel zijn Doorzettingsvermogen en afwerking Kritisch zijn, aan zelfevaluatie doen Op een correcte wijze omgaan met klanten

DECR. NR.	LEERPLANDOELSTELLINGEN De leerlingen kunnen	LEERINHOUDEN
	BC 4: EEN EFFICIËNTE COMMUNICATIE VOEREN EN IN TEAM WERKEN IN EEN PROFESSIONELE OMGEVING	
	17 werken in groep en beschikken over de nodige communicatieve vaardigheden om samen tot een bepaald doel te komen.	Stellen zich positief op in de groep Houden rekening met beperkingen van medewerkers Feedback geven en terugkoppelen Kunnen omgaan met kritiek
	18 een verkoopsgesprek voeren.	Peilen naar de wens van de klant, advies geven

DECR. NR.	LEERPLANDOELSTELLINGEN De leerlingen kunnen	LEERINHOUDEN
	19 reflecteren en evalueren over de zelf uitgevoerde opdracht.	Zelfevaluatie Evaluatie van het zelf uitgevoerde werk of van hun aandeel in het uitgevoerde werk De zelfreflectie vergelijken met de evaluatie van leerkracht, stagegever, werkgever, klant ...

DECR. NR.	LEERPLANDOELSTELLINGEN De leerlingen kunnen	LEERINHOUDEN
	BC 5: PLANTENKENNIS TOEPASSEN IN DE BLOEMSIERKUNST	
20	aan de hand van een specifieke nomenclatuurlijst de bloemen en planten herkennen en benoemen.	Wetenschappelijke naam
21	bloei-, aanvoertijdstip en houdbaarheid van de meest courante bloemen en planten weergeven.	Bij het ontwerpen van bloemwerk rekening houden met de aanvoertijdstippen
22	factoren die de houdbaarheid van bloemen en planten verhogen toepassen.	Temperatuur, voorbehandelingsmiddelen, hygiëne, meststoffen, snijrijpheid en aansnijden Algemene verzorging van bloemen en planten
23	het rijpheidsstadium van verschillende bloemen en planten herkennen.	
24	de invloed van de afzetketen op de kwaliteit van enkele bloemen en planten verklaren en koppelen aan de juiste verzorging.	Weg van kweker tot bloemenwinkel Transport, veiling, transportverpakking, groothandel

DECR. NR.	LEERPLANDOELSTELLINGEN De leerlingen kunnen	LEERINHOUDEN
	BC 6: MATERIALEN EN GEREEDSCHAP KUNNEN BENOEMEN, HERKENNEN EN GEBRUIKEN	
25	de specifieke opbouwmaterialen nodig voor bloemwerk herkennen en benoemen.	Goed gebruik van de juiste termen zoals: steekschuim, oasisprikkers, floristendraad ...
26	de verschillende materialen op de juiste manier gebruiken.	
27	de verschillende recipiënten in functie van het uit te voeren bloemwerk kiezen en op een correcte manier gebruiken.	Mandwerk, glaswerk, keramiek, kunststof ... Correct gebruik: reinigen, (voor)behandelen, rekening houden met de eigenschappen van het recipiënt
28	gereedschap benoemen en op een veilige en correcte manier gebruiken.	
29	decoratiematerialen in functie van de seizoenen, de trends en het soort bloemwerk gebruiken.	

DECR. NR.	LEERPLANDOELSTELLINGEN De leerlingen kunnen	LEERINHOUDEN
	BC 7: DE KENNIS VAN VORM EN KLEUR TOEPASSEN IN DE BLOESIERKUNST	
30	de basisprincipes van de kleurenleer aangeven en in de bloemsierkunst toepassen.	Primaire en secundaire kleuren, kleurencirkel, contrasten, ton sur ton, kleurensymboliek
31	foto's maken van eigen creaties rekening houdend met achtergrond en belichting.	Fotomateriaal op website, fotoboek, posters, promotie ...
32	een eenvoudige schets maken.	Lijnstructuren, potlood, inkt, verf

		Bloem, blad, recipiënt, bloemwerk
	33 een eenvoudig ontwerp maken.	Bijv.: planten- en bloemencreaties, kaartjes, etalages, een stand, kantoorbeplanting, decoraties

DECR. NR.	LEERPLANDOELSTELLINGEN De leerlingen kunnen	LEERINHOUDEN
	BC 8: VERSCHILLENDE TECHNIEKEN IN DE BLOEMSIERKUNST UITVOEREN BIJ HET ONTWIKKELEN VAN EEN CREATIE REKENING HOUDEND MET VERSCHILLENDE STIJLEN EN PERIODES.	
	34 verschillende basis- en trendgebonden technieken voor het samenstellen van bloemwerk verwoorden en toepassen.	Technieken zoals steken, binden, op draad zetten, lijmen, rijgen, vlechten ... Trends
	35 verschillende kunsthistorische stijlen herkennen en in bloemwerk toepassen.	Bloemdecoraties in bv barok, gotiek, art deco ... Toepassingen van kerkversiering, interieurdecoratie Raakpunten met schilderkunst, bouwkunst, beeldhouwkunst ...
	36 de verschillende schikkingen herkennen en toepassen.	Klassieke, moderne en experimentele schikking Bolvorm, cirkelvorm, S-lijn, lineair en parallel, vegetatief ...
	37 enkele bewaartechnieken binnen de bloemsierkunst verwoorden.	Bewaartechnieken: vriesdrogen, drogen, koelen, invriezen ...

DECR. NR.	LEERPLANDOELSTELLINGEN De leerlingen kunnen	LEERINHOUDEN
	BC 9: OP ZELFSTANDIGE BASIS EIGENTIJDSE EN ORIGINELE CREATIES ONTWERPEN MET BLOEMEN EN PLANTEN.	
38	met aangereikt materiaal zelfstandig een creatie opbouwen en afwerken.	Mogelijke toepassingen: commercieel werk, opzetten van een beurs of stand, deelnemen aan een wedstrijd, inrichten van een etalage, realiseren van een GIP ...
39	op een creatieve manier persoonlijke accenten leggen in het geleverde werk.	

DECR. NR.	LEERPLANDOELSTELLINGEN De leerlingen kunnen	LEERINHOUDEN
	BC 10: PRESENTATIETECHNIEKEN EN COMPOSITIEMOGELIJKHEDEN TOEPASSEN MET CREATIES IN DIVERSE OMSTANDIGHEDEN.	
40	verschillende soorten verpakkingen gebruiken en verpakkingstechnieken bij bloemwerk en planten toepassen.	Rekening houden met verschillende vormen
41	een totaal decoratie project uitwerken.	Kerkversiering voor huwelijk, interieur (indoor en outdoor), plantendecoratie
42	de gemaakte decoratie op een correcte manier onderhouden en verzorgen.	
43	verschillende soorten etalages naar opbouw en vorm herkennen en een typevoorbeeld hiervan uitwerken.	Open, halfopen en gesloten etalage

---

PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

VOET

Wat en waarom?

Vakoverschrijdende eindtermen¹ (VOET) zijn minimumdoelen die, in tegenstelling tot de vakgebonden eindtermen, niet specifiek behoren tot een vakgebied, maar door meerdere vakken en/of vakoverschrijdende onderwijsprojecten worden nagestreefd.

De VOET geven scholen de opdracht om jongeren te vormen tot de actieve burgers van morgen!

Zij moeten jongeren in staat stellen om die sleutelcompetenties te verwerven die een zinvolle bijdrage leveren aan het uitbouwen van een persoonlijk leven en aan de opbouw van de samenleving.

Het ordeningskader van de VOET bestaat uit een samenhangend geheel dat deels globaal en deels per graad geformuleerd wordt.

Globaal:

- een **gemeenschappelijke stam** met 27 sleutelvaardigheden
Deze gemeenschappelijke stam is een opsomming van vrij algemeen geformuleerde eindtermen, los van elke context. Ze zijn toepasbaar in alle opvoedings- en onderwijsactiviteiten van de school. Ze kunnen, afhankelijk van de keuze van de school, in samenhang met alle andere vakgebonden of vakoverschrijdende eindtermen worden toegepast;
- **zeven** maatschappelijk relevante toepassingsgebieden of **contexten**:
  - **lichamelijke gezondheid en veiligheid,**
  - **mentale gezondheid,**
  - **sociorelationele ontwikkeling,**
  - **omgeving en duurzame ontwikkeling,**
  - **politiek-juridische samenleving,**
  - **socio-economische samenleving,**
  - **socioculturele samenleving.**

Per graad:

- **leren leren,**
- **ICT** in de eerste graad,
- **technisch-technologische vorming** in de tweede en derde graad ASO.

Een zaak van het hele team

De VOET vormen een belangrijk onderdeel van de basisvorming van de leerlingen in het secundair onderwijs. Om een brede en harmonische basisvorming te waarborgen moeten de eindtermen van de gemeenschappelijke stam, contexten, leren leren, ICT en technisch-technologische vorming in hun samenhang behandeld worden. Het is de taak van het team om - vanuit een visie en een planning - vakgebonden en vakoverschrijdende eindtermen te combineren tot zinvolle gehelen voor de leerlingen.

Door de globale formulering krijgen scholen meer autonomie bij het werken aan de vakoverschrijdende eindtermen, waardoor de school meer mogelijkheden krijgt om het eigen pedagogisch project vorm te geven.

Het team zal keuzes en afspraken moeten maken over de VOET.

---

¹ In de eerste graad B-stroom spreekt men over vakoverschrijdende ontwikkelingsdoelen (VOOD). Aangezien zowel VOET als VOOD na te streven zijn, beperken we ons in de tekst tot de term VOET, waarbij we zowel naar het begrip vakoverschrijdende eindtermen als vakoverschrijdende ontwikkelingsdoelen verwijzen.

De globale formulering over de graden heen betekent niet dat alle eindtermen in alle graden moeten aan bod komen, dit zou een onbedoelde verzwarend van de inspanningsverplichting tot gevolg hebben. Bij het maken van de keuzes wordt verwacht dat elke graad in elke school een redelijke inspanning doet ten opzichte van het geheel van de VOET, rekening houdend met wat in de andere graden aan bod komt.

Doordat de VOET niet louter graadgebonden zijn, krijgt de school/scholengemeenschap de mogelijkheid om een leerlijn over de graden heen uit te werken.

HET OPEN LEERCENTRUM EN DE ICT-INTEGRATIE

Het gebruik van het open leercentrum (OLC) en de ICT-integratie past in de totale visie van de school op leren en op het werken aan de leervaardigheden van de leerlingen. De inzet en het gebruik van ICT en van het OLC zijn geen doel op zich maar een middel om het onderwijsleerproces te ondersteunen.

Door de snelle evolutie van de informatietechnologie volgen nieuwe ontwikkelingen in de maatschappij elkaar in hoog tempo op. Kennis en inzichten worden voortdurend verruimd. Er komt een enorme hoeveelheid informatie op ons af. De school zal de leerlingen moeten leren hier zinvol en veilig mee om te gaan.

Zelfstandig kunnen werken, in staat zijn eigen initiatieven te ontplooien en over het vermogen beschikken om nieuwe ideeën en oplossingen in samenwerking met anderen te ontwikkelen, zijn essentieel. Voor het onderwijs betekent dit een ingrijpende verschuiving: minder aandacht voor de passieve kennisoverdracht en meer aandacht voor de actieve kennisconstructie binnen de unieke ontwikkeling van elke leerling. Die benadering nodigt leraren en leerlingen uit om voortdurend met elkaar in dialoog te treden, omdat je de ander nodig hebt om te kunnen leren. Het traditionele beeld van onderwijs zal steeds meer verdwijnen en veranderen in een dynamische leeromgeving waar leerlingen in eigen tempo en in wisselende groepen onderwijs zullen volgen. Dergelijke leerprocessen worden bevorderd door gebruik te maken van het OLC en van ICT-integratie als onderdeel van deze rijke gedifferentieerde leeromgeving.

Het open leercentrum als krachtige leeromgeving

Een open leercentrum (OLC) is een ruimte waar leerlingen, individueel of in groep, zelfstandig, op hun eigen tempo en op hun eigen niveau kunnen leren, werken en oefenen.

Om een krachtige leeromgeving te zijn, is een open leercentrum

- uitgerust met voldoende didactische hulpmiddelen,
- ter beschikking van leerlingen op lesmomenten en daarbuiten,
- uitgerust in functie van leeractiviteiten met pedagogische ondersteuning.

In ideale omstandigheden zou de ganse school een open leercentrum kunnen zijn. In werkelijkheid kan in een school echter niet op elke plaats en op elk moment een dergelijke leeromgeving gewaarborgd worden. Daarom kiezen scholen ervoor om een aparte ruimte als OLC in te richten om zo de leemtes in te vullen.

Voor de meeste leeractiviteiten volstaat een klaslokaal of informaticalokaal. Wanneer is het echter nuttig om over een OLC te beschikken?

- Bij een gedifferentieerde aanpak waarbij verschillende leerlingen bezig zijn met verschillende leeractiviteiten, kan het klaslokaal op vlak van zowel ruimte als middelen niet meer als enige leeromgeving voldoen. Dit is zeker het geval bij begeleid zelfstandig leren, vakoverschrijdend leren, projectmatig werken ... Vermits leerlingen bij deze leeractiviteiten een zekere vrijheid krijgen in het plannen, organiseren en realiseren van het leren, is de beschikbaarheid van extra ruimte en middelen soms noodzakelijk.
- Het leren van leerlingen beperkt zich niet tot de eigenlijke lestijden. Voor sommige opdrachten moeten zij beschikken over aangepaste leermiddelen buiten de eigenlijke lestijden. Niet iedereen heeft daar thuis de mogelijkheden voor. In functie van gelijke onderwijskansen, lijkt het zinvol dat een school ook momenten buiten de lessen voorziet waarop leerlingen van een OLC gebruik kunnen maken.

Om hieraan te voldoen, beschikt een OLC minimaal over volgende materiële mogelijkheden:

- ruim lokaal met een uitnodigende inrichting die een flexibele opstelling toelaat (bijv. eilandjes om in groep te werken);
- ICT: computers met internetverbinding, printmogelijkheid, oortjes, microfoons ...
- digitaal leerplatform waar alle leerlingen toegang toe hebben;
- materiaal waarvan de vakgroepen beslissen dat het moet aanwezig zijn om de leerlingen zelfstandig te laten werken/leren (software, papieren dragers ...) en dat bewaard wordt in een openkastsysteem;
- kranten en tijdschriften (digitaal of op papier).

In het ideale geval is er nog een bijkomende ruimte beschikbaar (liefst ook met ICT-mogelijkheden) die zowel kan gebruikt worden als 'stille' ruimte of juist omgekeerd om bijvoorbeeld leerlingen presentaties te laten oefenen (de grote ruimte is in dat geval de stille ruimte) of voor groepswork (discussiemogelijkheid).

Op organisatorisch vlak is het van belang dat met het volgende rekening wordt gehouden:

- het OLC wordt bij voorkeur gebruikt voor werkvormen en activiteiten die niet in het vaklokaal kunnen gerealiseerd worden;
- het is belangrijk dat bij een leeractiviteit begeleiding voorzien wordt. Deze begeleiding kan zowel gebeuren door de actieve aanwezigheid van een leraar als ook 'van op afstand' door middel van gerichte opdrachten, stappenplannen, studietips ...;
- het OLC is toegankelijk buiten de uren (bijv. tijdens de middagpauze, een bepaalde periode voor en/of na de uren).

Voor het welslagen is het aan te bevelen dat een OLC-beheerder aangesteld wordt. Deze beheerder zorgt o.a. voor inchecken, bewaren van orde, beheer van het materiaal en praktische organisatie en wordt bijgestaan door een ICT-coördinator voor de technische aspecten.

Door het specifieke karakter van het OLC is deze ruimte bij uitstek geschikt voor de realisatie van de ICT-integratie binnen de vakken maar deze integratie mag zich niet enkel tot het OLC beperken.

ICT-integratie als middel voor kwaliteitsverbetering

Onder ICT-integratie verstaan we het gebruik van informatie- en communicatietechnologie ter ondersteuning van het leren.

ICT-integratie kan op volgende manieren gebeuren:

- **Zelfstandig oefenen in een leeromgeving**
Nadat leerlingen nieuwe leerinhouden verworven hebben, is het van belang dat ze voldoende mogelijkheden krijgen om te oefenen bijvoorbeeld d.m.v. specifieke pakketten. De meerwaarde van deze vorm van ICT-integratie kan bestaan uit: variatie in oefenvormen, differentiatie op het vlak van tempo en niveau, geïndividualiseerde feedback, mogelijkheden tot zelfevaluatie.
- **Zelfstandig leren in een leeromgeving**
Een mogelijke toepassing is nieuwe leerinhouden verwerven en verwerken, waarbij de leerkracht optreedt als coach van het leerproces (bijvoorbeeld in het open leercentrum). Een elektronische leeromgeving (ELO) biedt hiertoe een krachtige ondersteuning.
- **Creatief vormgeven**
Leerlingen worden uitgedaagd om creatief om te gaan met beelden, woorden en geluid. De leerlingen kunnen gebruik maken van de mogelijkheden die o.a. allerlei tekst-, beeld- en tekenprogramma's bieden.
- **Opzoeken, verwerken en bewaren van informatie**
Voor het opzoeken van informatie kunnen leerlingen gebruik maken van o.a. cd-roms, een ELO en het internet.
Verwerken van informatie houdt in dat de leerlingen kritisch uitmaken wat interessant is in het kader van hun opdracht en deze informatie gebruiken om hun opdracht uit te voeren.
De leerlingen kunnen de relevante informatie ordenen, weergeven en bewaren in een aangepaste vorm.
- **Voorstellen van informatie aan anderen**

Leerlingen kunnen informatie aan anderen meedelen of tonen met behulp van ICT-ondersteuning met tekst, beeld en/of geluid onder de vorm van bijvoorbeeld een presentatie, een website, een folder ...

- Veilig, verantwoord en doelmatig communiceren
Communiceren van informatie betekent dat leerlingen informatie kunnen opvragen of verstrekken aan derden. Dit kan via e-mail, internetfora, ELO, chat, blog ...
- Adequaat kiezen, reflecteren en bijsturen
De leerlingen ontwikkelen competenties om bij elk probleem verantwoorde keuzes te maken uit een scala van programma's, applicaties of instrumenten, al dan niet elektronisch. Daarom is het belangrijk dat zij ontdekken dat er meerdere valabele middelen zijn om hun opdracht uit te voeren. Door te reflecteren over de gebruikte middelen en door de bekomen resultaten te vergelijken, maken de leerlingen kennis met de verschillende eigenschappen en voor- en nadelen van de aangewende middelen (programma's, applicaties ...). Op basis hiervan kunnen ze hun keuzes bijsturen.

MINIMALE MATERIËLE VEREISTEN²

Algemene infrastructuur

Een klaslokaal voorzien van functioneel meubilair, de nodige multimedia en didactische materialen

De uitrusting en inrichting van de lokalen, met inbegrip van de werkplaatsen en de vaklokalen dienen te voldoen aan de technische voorschriften inzake arbeidsveiligheid van de codex over het welzijn op het werk, en de milieuwetgeving Vlarem.

Specifiek materiaal

Bloemen en planten

Opbouw- en decoratiemateriaal

Recipiënten

Handgereedschap

Verpakkingsmateriaal

Specifieke infrastructuur

De school dient over de nodige professionele infrastructuur te beschikken zoals: koelcel, winkelruimte en etalage.

---

² Inzake veiligheid is de volgende wetgeving van toepassing:

- Codex
- ARAB
- AREI
- Vlarem.

Deze wetgeving bevat de technische voorschriften die in acht moeten genomen worden m.b.t.:

- de uitrusting en inrichting van de lokalen;
- de aankoop en het gebruik van toestellen, materiaal en materieel.

Zij schrijven voor dat:

- duidelijke Nederlandstalige handleidingen en een technisch dossier aanwezig moeten zijn;
- alle gebruikers de werkinstructies en onderhoudsvoorschriften dienen te kennen en correct kunnen toepassen;
- de collectieve veiligheidsvoorschriften nooit mogen gemanipuleerd worden;
- de persoonlijke beschermingsmiddelen aanwezig moeten zijn en gedragen worden, daar waar de wetgeving het vereist.